

Internationale samenwerking drinkwaterbedrijven

'Iedereen verdient net zulk goed kraanwater als wij'

Water is een eerste levensbehoefte, net zo belangrijk als zuurstof en voedsel. Niet voor niets staan schoon drinkwater en sanitatie hoog in de lijst van de Sustainable Development Goals van de Verenigde Naties. De Nederlandse Drinkwaterwet geeft de drinkwaterbedrijven de ruimte om maximaal 1% van hun omzet te besteden aan het verbeteren van de watervoorziening in ontwikkelingslanden.

Goede drinkwatervoorziening en riolering betekenden ongeveer 150 jaar geleden in Nederland een enorme sprong voorwaarts op het gebied van volksgezondheid. Maar op veel andere plaatsen in de wereld is dit om allerlei redenen (nog) niet gelukt.

Ondertussen zijn de Nederlandse drinkwaterbedrijven uitgegroeid tot misschien wel 's werelds beste watermakers. In ieder geval

wordt in veel landen de associatie 'Nederland-Waterland' ook in die zin uitgelegd, aldus Marco Schouten, directeur van Vitens Evides International.

Samenwerking

De drinkwaterbedrijven Evides Waterbedrijf en Vitens hebben hun internationale activiteiten sinds 2006 gebundeld in een ge-

zamenlijke dochter: Vitens Evides International B.V., kortweg VEI. Gaandeweg hebben zich vier andere bedrijven bij dit samenwerkingsverband met buitenlandse waterbedrijven gevoegd: WML, Waterbedrijf Groningen, PWN en Brabant Water. De drinkwaterbedrijven WMD, Waternet, Oasen en Dunea voeren hun internationale projecten in eigen beheer uit.

Schouten: 'De werkwijze van VEI bestaat uit het – zonder winst oogmerk – ondersteunen van zo'n 28 collega-waterbedrijven in 21 landen, via zogeheten Water Operators Partnerships of WOP's. Zo'n WOP is een langdurige overeenkomst tot overdracht van kennis en vaardigheden. De samenwerking kan op elk niveau gebeuren: governance, management of uitvoering. De Nederlandse waterbedrijven stellen kennis en menskracht beschikbaar, in de vorm van specialisten die voor korte of langere tijd worden uitgezonden.'

Hielke Wolters, directeur van Aquanet, de 'internationale' dochteronderneming van PWN: 'Wij vinden dat iedereen net zulk goed kraanwater verdient als wij in Nederland hebben. Daarbij zetten we in op de duurzaamheid van de operationele bedrijfsvoering en de dienstverlening aan de gebruikers. Wij participeren momenteel in een tweetal bedrijven in Rwanda en Senegal die verantwoordelijk zijn voor het beheer en onderhoud van rurale drinkwaterinfrastructuur. Met als uiteindelijk doel dat deze bedrijven op eigen benen kunnen staan.'

Millennium Development Goals

In 2000 hebben regeringsleiders van 189 landen de United Nations Millennium Declaration ondertekend, met daarin acht concrete doelen. Op het gebied van drinkwater en sanitatie luidde de doelstelling: 'In 2015 is het aantal mensen zonder duurzame toegang tot schoon drinkwater en sanitair gehalveerd'. Er is sinds het opstellen van deze Millennium Development Goals (MDG's) internationaal al veel bereikt, ook op het gebied van water. Toch zijn er wereldwijd nog zo'n 600 miljoen mensen die geen toegang hebben tot schoon drinkwater, aldus Wolters. 'En 2,4 miljard mensen – ofwel een derde van de wereldbevolking – heeft geen toegang tot adequate sanitatie. Ook van de scholen en ziekenhuizen beschikt

Hielke Wolters, Aquanet.

zo'n 30% niet over schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen. Er is dus nog heel wat werk te doen!

Kenneth Comvalius, directeur van Wereld Waternet: 'Water is een elementaire voorwaarde voor leven. Maar de beschikbaarheid van goed water alleen is niet voldoende. Goede sanitatie en hygiëne zijn ook belangrijk, anders bestaat het risico van ziekten, met bijvoorbeeld kindersterfte en een lage levensverwachting als gevolgen. Daarom is de combinatie van een betrouwbare drinkwatervoorziening met een goed functionerend sanitatiesysteem zo belangrijk. Pas als je afvalwater veilig afvoert en zuivert, kun je een significante en duurzame bijdrage leveren aan de volksgezondheid. Immers, vervuild oppervlaktewater of grondwater leidt weer tot een ingewikkelder en duurder zuiveringsproces voor drinkwater. Met name in ontwikkelingslanden moet je de problematiek aanvliegen vanuit een watercyclusedachte: het integraal benaderen van grondwater, oppervlaktewater, drinkwaterzuivering en afval(water)behandeling.'

Schouten: 'Een goede drinkwatervoorziening is de basis van een functionerende samenleving, zowel qua gezondheid als qua economie. In veel ontwikkelingslanden is inmiddels het nodige geregeld op het gebied van drinkwater en sanitatie, maar de vanzelfsprekendheid en betrouwbaarheid zoals we die in Nederland kennen, ontbreken vaak. Soms betekent dit dat er bijvoorbeeld maar één tappunt is voor 20 huizen, of dat er enkele uren per dag geen water uit de kraan komt. Dat lijkt overkomelijk, maar als het jouw taak in een huishouden is om te wassen en te koken, kunnen dit soort kleine dingen grote problemen veroorzaken. Als je elke dag vier uur bezig bent om water te halen, kun je niet naar school of naar je werk. En als een ziekenhuis elke dag maar een paar uur over kraanwater kan beschikken, heeft dat enorme negatieve gevolgen voor de zorg die er kan worden verleend. Daarom willen wij onze collega-waterbedrijven helpen om hun zaakjes goed voor elkaar te krijgen en te houden. We zien het als onze maatschappelijke verantwoordelijkheid om onze kennis in te zetten voor wereldwijde betere toegang tot veilig drinkwater.'

'DRINKWATERVOORZIENING EN SANITATIE GAAN HAND IN HAND'

Marco Schouten, VEI.

Kenneth Comvalius, Wereld Waternet.

Comvalius: 'Wereld Waternet zoekt aansluiting bij de wateruitdagingen van publieke partners in ontwikkelingslanden. Als wij een verzoek om assistentie ontvangen, maken we een integrale scan van de lokale of regionale watercyclus. Op basis daarvan komen we tot een lijst van benodigde acties die we samen met de lokale partner oppakken. Daartoe sluiten we een WOP, die periodiek wordt geëvalueerd en waar nodig bijgesteld. Uiteindelijk doel is dat de lokale operator geheel op eigen benen kan staan.'

Hoe draagt veilig drinkwater bij aan de leefomstandigheden en gezondheidssituatie in ontwikkelingslanden?

Comvalius: 'Het is eigenlijk vrij eenvoudig: zonder water is er geen leven en schoon water voorkomt dat we ziek worden. Als je gezond bent, kun je je beter ontwikkelen en ben je productiever. Gezondheid en werk hebben betere economische omstandigheden tot gevolg, die op hun beurt leiden tot verdere ontwikkeling, hogere productiviteit en verbetering van leefomstandigheden en welzijn.'

Wolters: 'Wij zijn vanaf 2007 actief in Rwanda. De lokale operator Aquavirunga is verantwoordelijk voor de operationele bedrijfsvoering en de dienstverlening aan de klant: van bron tot kraan, inclusief het sturen en innen van facturen. In de loop van de jaren komen verbeterpunten in de volle breedte van de bedrijfsvoering aan de orde: leidingnetconfiguratie, terugdringen van lekverliezen, introduceren van geografische informatiesystemen (GIS) en management informatiesystemen, leidingbeheer. Toen wij in Rwanda begonnen, werd onze operator maar voor 20% van het geproduceerde water daadwerkelijk betaald: 80% was dus zogeheten Non-Revenue Water. Dat kan verschillende oorzaken hebben: lekages, onbekende of illegale aansluitingen, maar ook: er worden

'SCHOON WATER VOORKOMT DAT WE ZIEK WORDEN'

geen rekeningen verstuurd, ze worden niet betaald of niet geïnd. Inmiddels is de situatie precies andersom. Door de verbeterde bedrijfsvoering en schaalvoordelen zijn de Rwandese tarieven sinds 2007 gelijk gebleven, terwijl de service is verbeterd. Dat heeft ook geleid tot een groter draagvlak bij de klanten om te betalen voor hun drinkwater, met een significante verbetering van de financiële positie van het drinkwaterbedrijf als gevolg. Wat weer inhoudt dat het bedrijf de salarissen kan indexeren, zodat de medewerkers dus meer economische zekerheid hebben. Zo help je op een bescheiden manier ook het vliegwiel van de economie in gang te houden.'

Over de economische impact van investeringen in drinkwater en sanitatie is meer bekend. Zo hanteert de WHO de vuistregel dat elke geïnvesteerde euro een economische winst oplevert van vier euro. Schouten: 'De winst zit in lagere kosten voor volksgezondheid, maar ook in hogere productiviteit doordat men minder ziek is, een hogere leeftijd bereikt en minder tijd hoeft te besteden aan het halen van water, waardoor meer tijd overblijft om geld te verdienen. Niet voor niets is het motto van de World Business Council for Sustainable Development: 'No water, no business'. Het World Economic Forum heeft begin 2015 de totale problematiek rondom water als één van de grootste bedreigingen van de mensheid bestempeld.'

De drie grote watergebruikers wereldwijd zijn de landbouw (70%), industrie (20%) en drinkwatervoorziening (10%). Wolters: 'Dat betekent ook meteen dat de grootste winst bij het tegengaan van verspilling en vervuiling, te halen is in de landbouwsector. Dat lukt alleen in samenwerking met alle betrokkenen en dus wordt in ontwikkelingslanden vaak een integrale waterketenaanpak nagestreefd. Samen met het ministerie van Buitenlandse Zaken bekijken we nu hoe we onze inzet optimaal kunnen afstemmen op de beleidsdoelen voor ontwikkelingssamenwerking. De opvolgers van de MDG's, de Sustainable Development Goals (SDG's) van de Verenigde Naties, vormen daarbij de leidraad.'

Heeft het verbeteren van de drinkwatervoorziening ook effecten op andere Sustainable Development Goals?

Comvalius: 'De VN onderscheiden 17 SDG's: ik denk dat het niet overdreven is te stellen dat bij zeker 15 daarvan water een grote, zo niet cruciale rol speelt. Dat loopt van gezondheid, via sekselijkheid en economische groei tot duurzame steden en klimaatactie. Schoon en betrouwbaar water is echt een basisvoorwaarde voor een beter leven, in alle opzichten.'

Zijn er concrete voorbeelden van de wijze waarop de samenwerking bijdraagt aan de lokale gezondheidssituatie?

Schouten: 'Wij zijn benaderd door een waterbedrijf op Cebu, een eiland in de Filipijnen dat frequent geteisterd wordt door orkanen. Dit leidt tot grote schade aan de infrastructuur, waaronder de

drinkwatervoorziening, met alle gevolgen op het gebied van gezondheid en economie van dien. Daarnaast waren hier nog vele wijken die helemaal niet zijn aangesloten op het drinkwaternet. Een eerste probleemscaan leidde via cofinanciering door het Fonds Duurzaam Water van het ministerie van Buitenlandse Zaken tot een plan en een vijfjarig programma. Eén van de oplossingsrichtingen was het plaatsen en beheren van generatoren die zorgen voor stroom voor de waterpompen als de openbare elektriciteitsvoorziening uitvalt. Hiermee is de waterbeschikbaarheid en de leveringszekerheid enorm toegenomen, ook na een orkaan. Dan is schoon water zo mogelijk nóg belangrijker voor de volksgezondheid, in verband met het mogelijk uitbreken van besmettelijke ziekten.'

Comvalius: 'In Burkina Faso is Wereld Waternet betrokken bij de ontwikkeling van een soort waterschap: een zogeheten River Basin Authority. Het desbetreffende gebied kent korte perioden van enorme neerslag, afgewisseld met lange perioden van grote droogte. Met de aanleg van bedijkte retentiegebieden wil men het regenwater lokaal opslaan om in de droge perioden te kunnen gebruiken voor de drinkwatervoorziening. In de nabijheid van de zo gecreëerde waterlichamen is landbouw ontstaan, omdat de boeren hier kunnen beschikken over vruchtbare grond en een continue aanvoer van water. Helaas leidt dit tot vervuiling van het water door bestrijdingsmiddelen en dierlijke mest: een bedreiging van de lokale volksgezondheid dus. Samen met het plaatselijke waterbedrijf hebben we een bewustwordingscampagne opgezet voor de boeren in dit gebied. Dit heeft geleid tot minder gebruik van giftige stoffen en het verplaatsen van sommige bedrijven. Het waterbedrijf zorgt in die gevallen voor de aanvoer van irrigatiewater. Deze integrale aanpak heeft geleid tot afname van de gezondheidsrisico's.'

Wolters: 'Vooropstaat dat de gezondheidsrisico's enorm afnemen als de kwaliteit van het geleverde drinkwater goed en betrouwbaar is. Maar gezondheid hangt af van meer zaken dan alleen water en er zijn vele partijen en instanties bezig met het verbeteren van allerlei aspecten van de gezondheidszorg en daaraan gerelateerde onderwerpen in ontwikkelingslanden. Het is daarom lastig om daarbinnen het exacte effect van een betere drinkwatervoorziening te isoleren en te benoemen.'

Op eigen benen

Eén van de doelstellingen van de samenwerking is dat het collegawaterbedrijf 'op eigen benen kan staan'. 'Een mooi voorbeeld daarvan hebben we in Vietnam meegemaakt', vertelt Schouten: 'In 2004 zijn we begonnen met het adviseren van het waterbedrijf van Da Nang. Na verloop van tijd hebben ze onze ondersteunende rol overgenomen: zij adviseren nu andere Vietnamese drinkwaterbedrijven over de zaken die ze van ons hebben geleerd.'

Iets soortgelijks maakte Wolters mee: 'Gebaseerd op de successen die in de samenwerking tot nu toe zijn behaald, participeert het Rwandese Aquavirunga sinds 2015 samen met Aquanet in de private operator SEOH in Senegal. Hierbij is dus sprake van een zogeheten 'noord-zuid-zuid'-samenwerking op het Afrikaanse continent. Ik verwacht dat deze vormen van tripartite samenwerking steeds vaker zullen gaan voorkomen.'

Schouten: 'Je zou kunnen zeggen dat ons uiteindelijke streven is om onszelf overbodig te maken. Maar er is op heel veel plaatsen op de wereld nog heel veel te doen, dus voorlopig gaan we gewoon door met waar we goed in zijn: zorgen voor schoon en betrouwbaar drinkwater voor iedereen.'